

TÜRKİYE'NİN SURİYE'DEKİ ASKERİ HAREKÂTINA DAİR İRAN ALGISI

HAMZA HAŞIL

GİRİŞ

iran dış politikasının odak noktalarından biri olan Suriye, Tahran'ın bölgesel angajmanları açısından kritik önemdedir. Diğer bir ifadeyle Suriye'de sahip olduğu nüfuzu dış politikası açısından kullanışlı bir enstrüman olarak gören İran, Şam yönetiminin kontrol ettiği bölgedeki askerî, ekonomik, dinî/mezhepsel ve idari konular-

daki varlığını artırma eğilimindedir. İran'ın Suriye'de artan varlığı, iç savaşa dâhil olan birçok aktör tarafından tehdit olarak görülse de bu durumun İran'a yansımaları sınırlı olmuştur. Suriye'deki en güçlü aktörlerden olan Rusya'nın Ukrayna krizi sonrası dikkatinin Suriye'den Doğu Avrupa'ya kayması, İran'ın Suriye'deki varlığının daha da pekiştiği bir süreci beraberinde getirmiştir. Rusya'nın dikkatinin belli ölçüde dağıldığı bu dönemde,

Suriye'deki en güçlü aktörlerden olan Rusya'nın Ukrayna krizi sonrası dikkatinin Suriye'den Doğu Avrupa'ya kayması, İran'ın Suriye'deki varlığının daha da pekiştiği bir süreci beraberinde getirmiştir.

İran Dışişleri Bakanı Abdullahiyan'dan Şam'a ziyaret.

ABD ve İsrail'in caydırıcı olmaksızın uzak olan hava operasyonları da İran'ın Suriye'deki çıkarlarını maksimize etme çabalarının önüne geçememiştir. İran için tüm göstergeler olumlu seyrederken Ankara'nın Suriye'nin kuzeyine yönelik operasyon kararı alması Tahran'ın hesaplarını gözden geçirmesine sebep olmuştur. Öncelikle, Türkiye'nin muhtemel operasyonuna engel olmak, eğer bu gerçekleşmezse operasyon sonrası süreçte kendi çıkarlarına tehdit oluşturabilecek riskleri en aza indirmek isteyen Tahran yönetimi, Ankara, Moskova ve Şam üçgeninde mekik diplomasisi uygulamaya başlamıştır. Diplomatik olarak yaşanan bu alarm durumunun Suriye sahasına yansımaları olmuş ve bazı bölgelerdeki İran destekli milisler mobilize olmuştur. Dolayısıyla, iç savaşın başından itibaren Suriye'de belki de en güçlü konumuna ulaşmış olan İran'ın, Türkiye'nin icra edeceği askerî harekâttan tedirgin olduğu gö-

rülmektedir. Bu tedirginliğin arka planı, İran'ın Suriye'deki mevcut angajmanları incelenerek daha net anlaşılabilir.

SURİYE'DE SOMUTLAŞAN İRAN VARLIĞI: NUBUL VE ZEHRA

İran destekli milisler, Suriye'nin birçok bölgesinde varlık göstermeye başlasa da Suriye'nin kuzeyinde yer alan ve Halep'e bağlı olan Nubul ve Zehra beldeleri İran için ayrı bir önemdedir. 60 bin civarında insanı barındıran bu beldeler, coğrafi ve demografik özellikleri dikkate alındığında İran'ın Halep'teki tutunma noktaları olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'yi Kilis üzerinden Halep'e bağlayan otoyolun da üzerinde bulunan bu beldeler, Halep'in merkezi ile Türkiye sınırına neredeyse eşit uzaklıkta bulunmaktadır. Coğrafi konumun avantajı ile Nubul ve Zehra, iç savaş öncesi Halep'in ithalat ve ihracatında önemli bir

konuma sahip olmuştur. Bu beldelerde yaşayan yerli halkın büyük bölümü Arap Alevilerinden farklı olarak mezhepsel bağlamda 12 İmam Şia'sı inancına sahiptir ve bu sebeple İran'daki ruhani liderliği kabul etmektedir. Bunun yanı sıra, Zehra ve Nubul sadece kendi demografik yapısı ile ön plana çıkmamakta aynı zamanda bulunduğu bölgenin doğusunda Sünni Arap, batısında ise Kürt nüfusun ağırlıkta olması yönüyle de dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu iki belde hem coğrafi hem de demografik açıdan bulunduğu bölgede stratejik öneme sahiptir ve İran bu durumu kendi çıkarları doğrultusunda kullanışlı bir apana dönüştürmeyi başarmıştır. Bugün, Halep'te İran destekli milislerin tutunma noktaları oluşturmasında ve Halep ekonomisinde İran varlığının giderek artmasında Nubul ve Zehra'nın oynadığı rol göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür. Diğer bir ifadeyle Nubul ve Zehra, İran için Halep'in anahtarı niteliğindedir.

Nubul ve Zehra'nın İran açısından ne anlama geldiğini anlamak için bu bölgelerin coğrafi ve demografik özellikleri birçok şey söylese de konunun önemini vurgulayabilmek adına Suriye iç savaşı boyunca İran'ın bu beldelere vermiş olduğu askerî ve ekonomik des-

teğe değinmek gerekir. Öyle ki İran, kendisine avantaj sağlayan bu beldeleri kaybetmemek için bu bölgede direnişi örgütlemiş ve verdiği yoğun milis desteği ile Nubul ve Zehra'daki Şii varlığının devam etmesini sağlamıştır. Suriye iç savaşı sırasında İran'ın Nubul ve Zehra'ya ilk desteği dolaylı yoldan olmuştur. Temmuz 2012'de Halep çevresinde önemli bir alan kontrolü sağlayan En-Nusra Cephesi'ne karşı İran destekli milisler tarafından Nubul ve Zehra'da "halk direniş grupları" adı altında örgütlü milis oluşumlar yaratılmış ve bunlar silahlandırılmıştır. En-Nusra'nın bu beldeleri doğrudan müdahale yerine ablukaya alarak kontrol etme stratejisi ise İran destekli milislerin dışarıdan sağladıkları yoğun destek sonucu etkisiz bir girişim olarak kalmıştır. Nitekim, uzun süre devam eden abluka, rejim ordusu ve Hizbullah'ın Şubat 2016'daki askerî müdahalesi ile son bulmuştur. İlerleyen süreçte ise bu iki belde İran tarafından askerî ve ekonomik anlamda güçlendirilmeye devam edilmiştir. Bölgenin kontrolü İran destekli milislerde olmakla birlikte Esad rejimi de bu bölgeye yönelik oluşabilecek tehditlere karşı koruma kalkanı olmuştur. Dolayısıyla Nubul ve Zehra iç savaşın en yoğun dönemlerinde bile imtiyazlı bölgeler olarak öne çıkmıştır.

Halep'te İran destekli milislerin tutunma noktaları oluşturmasında ve Halep ekonomisinde İran varlığının giderek artmasında Nubul ve Zehra'nın oynadığı rol göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür. Diğer bir ifadeyle Nubul ve Zehra, İran için Halep'in anahtarı niteliğindedir.

Azez ve Halep arasını tutan ve Türkiye destekli grupların güneye ilerlemesinin önündeki en önemli engellerden biri olarak görülen Nubul ve Zehra, Türkiye'nin Tel Rifat ve Münbiç'e operasyon yapma kararlılığını ifade etmesi sonrasında İran tarafından her zamankinden daha yoğun bir şekilde tahkim edilmeye başlanmıştır.¹ Suriye Millî Ordusu (SMO) Sözcüsü Yusuf Hammud, Haziran 2022'de yaptığı açıklamada, Türkiye'nin muhtemel operasyon bölgelerinde rejim unsurları da dâhil bütün milis gruplara İran Devrim Muhafızları tarafından danışmanlık verildiğini belirtmiştir. Tahran'ın politik ve askerî olarak Türkiye'nin operasyonuna direneceğini belirten Hammud, İran'ın özellikle Tel Rifat'ın hemen yanı başında olan Nubul ve Zehra'yı yeni askerî sevkiyatlara tahkim etmeye başladığını belirtmiştir.² Rusların bu muhtemel operasyona karşı sert bir tavır takınmaması ise İran'ın endişelerini daha fazla artırmaktadır. Tel Rifat dâhil İran'ın Suriye'nin kuzeyinde artan varlığından rahatsız olan Rusya, 30 Mayıs'ta rejim ve YPG ile yaptığı toplantıya İran'ın dâhil olmasını engellemiştir. Bu toplantının ana gündem maddesinin Türkiye'nin yeni operasyon planı olması muhtemeldir ve İran bu toplantının dışında tutulmuştur. Tel Rifat'ta Rusya'ya rağmen askerî kapasitesini artırmaya çalışan İran, Nubul ve Zehra'dan sevk ettiği Grad füze rampalarıyla Tel Rifat'a girmek istese de Rus güçleri İran'ın bu girişimini engellemiştir. İran, Tel Rifat'taki tahkimatları güçlendirerek Nubul ve Zehra'nın yeni operasyondan etkilenmemesini sağlamak için bir direnç eksenini oluşturmaya çalışmaktadır. Fakat İran'ın kademe kademe Suriye'nin kuzeyine yerleşme planlarını yakından

izleyen Rusya, bu girişimlerden duyduğu rahatsızlığı yaptığı askerî önlemlerle göstermektedir.³ İran ise Rusya'nın bu engelini aşabilmek adına rejim unsurlarına sağladığı destek üzerinden Türkiye'ye karşı başta Tel Rifat olmak üzere Münbiç'i de kapsayan sahada varlığını artırmaya çalışmaktadır. Nitekim, Türkiye'nin operasyonunun kaçınılmaz olduğunu ve bu operasyonun Nubul ve Zehra'yı kapsama ihtimalinin oldukça yüksek olduğunu değerlendiren Tahran yönetimi, milisler üzerinden yaptığı sevkiyatlara erken önlemler alarak sahada Türkiye'ye karşı caydırıcı bir güç oluşturmayı amaçlıyor olabilir.

TAHRAN'IN MEKİK DİPLOMASİSİ

İran destekli milisler sahada yoğun bir tahkimat süreci içindeyken Tahran yönetimi ise Ankara'nın bu operasyondan vazgeçmesi için diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 24 Mayıs 2022'de Suriye'nin kuzeyine yönelik icra edilecek beşinci operasyonun sinyalini vermesi Tahran'ın bu girişimlerini yoğunlaştırmasını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, Haziran ve Temmuz 2022 İran için Suriye dosyası bağlamında hareketli geçmiştir. Tahran, önemli diplomatik görüşmelere ev sahipliği yaparken İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan da bir dizi diplomatik temasta bulunmuştur. Türkiye'nin operasyon kararına yönelik İran'ın ilk tepkisi 29 Mayıs'ta İran Dışişleri Bakanlığında gelmiştir. İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Said Hatibzade, yaptığı açıklamada Türkiye'nin bu operasyonunu desteklemediklerini belirtmiştir. Ayrıca, bu operasyonun Suriye'nin toprak bütünlüğüne aykırı olduğunu ve bölgede istikrarsızlığa yol

¹ "Tel Rifat'taki İran Devriyeleri Rusların Çekilmesiyle Birlikte Daha da Arttı", *Şarkul Avsat*, 10 Haziran 2022.

² "Iran may Defend Nubbul and Zahraa with the Start of the Turkish Operation in Aleppo", *Baladi News*, 5 June 2022

³ "Suriye'nin Kuzeyinde Rus Güçlerinin Hareketliliği Sürüyor", *Anadolu Ajansı*, 4 Haziran 2022.

İran Dışişleri Bakanı Abdullahiyan Ankara'da.

açacağına iddia etmiştir. Tahran yönetimi, 23 Haziran'da önemli bir misafire ev sahipliği yapmıştır. Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, İbrahim Reisi'nin cumhurbaşkanı olmasının ardından İran'a ilk ziyaretini gerçekleştirmiştir. Tahran'da Reisi ve Abdullahiyan ile görüşen Lavrov'un dosyasında Suriye ile ilgili güvenlik iş birliği konusu da yer almıştır.⁴ Tahran'daki bu görüşmenin hemen ardından Abdullahiyan, 27 Haziran'da Ankara'yı ziyaret etmiştir. Önce Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu sonra da Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşen Abdullahiyan, "Türkiye'nin güvenlik endişelerini çok iyi anlıyoruz. Bu du-

rum belki özel bir operasyon gerektirebilir. Türkiye'nin güvenlik kaygıları kalıcı olarak ele alınmalıdır"⁵ ifadelerini kullanmıştır. Abdullahiyan'ın bu sözleri, İran'ın Türkiye'nin kaygılarını önemseydiği algısını yaratmış olsa da bu durum uzun sürmemiştir. Ankara ziyaretinden hemen sonra 2 Temmuz'da Şam'a bir ziyaret gerçekleştiren Abdullahiyan, burada farkı açıklamalar yapmıştır. Abdullahiyan, "Suriye milleti ve hükümeti toprak bütünlüğünü savunmada güçlü bir şekilde çalışıyor. Ziyaretimin amacı bölgede Suriye ve Türkiye arasında barış ve güvenliği tesis etmek. Türkiye'nin güvenlik konularındaki endişelerini

⁴ "Rusya Dışişleri Bakanı, Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov Tahran'da", *Şarkul Avsat*, 23 Haziran 2022.

⁵ "İran Dışişleri bakanı Abdullahiyan: Suriye'de Türkiye'nin Güvenlik Endişeleri Kalıcı Şekilde Giderilmeli", *Anadolu Ajansı*, 27 Haziran 2022.

İran'ın izlediği politika, Astana ortaklarının kaygılarını anlamaktan uzak bir görüntü çizerken Suriye'de kendi çıkarlarını maksimize etmeye odaklanmış durumdadır. Bu hâliyle Astana formatında ısrar etmek yerine Türkiye'nin Rusya ile ikili diplomatik ilişkilere ağırlık vermesi, sonuca ulaşmak açısından daha realist bir yöntem olabilir.

anıyoruz ama herhangi bir açıklamayla yapılan her türlü askerî eyleme de karşıyız. İran, Suriye ve Türkiye arasındaki yanlış anlaşılmayı diyalog yoluyla çözmeye çalışıyor" ifadelerini kullanmıştır. Abdullahiyan'ın bu çelişkili ifadeleri 19 Temmuz'da Tahran'da düzenlenen üçlü zirve ile daha da somutlaşmıştır. Erdoğan burada Vladimir Putin ve İbrahim Reisi'nin dışında İran dini lideri Ayetullah Ali Hamaney ile de bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmenin hemen ardından Hamaney'in sosyal medya hesabından Türkiye'nin yeni operasyonunu hedef alan sert açıklamalar yapılmıştır. Yapılan açıklamada "Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde yapacağı herhangi bir askerî saldırı Suriye için, Türkiye için ve bölge için zararlı olacak ve sadece teröristler için faydalı olacaktır. Böyle bir saldırı Türkiye'nin Suriye hükümetinden beklediği siyasi eylemi de yerine getirmeyecektir..."⁶ ifadelerine yer verilmiştir. Hamaney'in sosyal medyadan yaptığı bu açıklamalara Cumhurbaşkanı Erdoğan üçlü zirvenin ardından düzenlenen ortak basın toplantısında net bir cevap vermiştir. Erdoğan, "Tel Rıfat ve Münbiç terör yatağı hâline dönüşmüştür. Terör yuvalarının temizlenmesi zamanı çok-

tan gelmiştir. Millî güvenliğimize kasteden şer odaklarını Suriye'den söküp atmakta kararlıyız. Astana garantörleri olarak Rusya ve İran'dan beklentimiz Türkiye'ye bu süreçte destek olmalarıdır" ifadelerini kullanarak Türkiye'nin bu operasyonu yapma konusundaki kararlılığına vurgu yapmıştır. Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde icra etmeyi planladığı askerî operasyon bağlamında gelişen bu diplomatik süreçler, İran'ın söylem ve eylem noktasındaki tutarsızlıklarına sahne olmuştur. İranlı siyasilerin ifadelerinde terörle mücadele konusunda ifadeler yer alsa da bu diplomatik girişimler sürerken İranlı milislerin YPG'nin kontrolü alanlarındaki noktalara intikal ederek Türkiye'ye karşı bir saldırıya hazırlandıkları görülmektedir. Dolayısıyla diplomasi arenasında gelişen söylemlerin sahaya yansımalarının çok sınırlı olacağını göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca, siyasilerin söylemlerinden yola çıkarak Suriye dosyası ile ilgili Türkiye ve İran arasında gerilimlerin yaşanacağı söylenebilir.

Liderlerin Tahran'da buluştuğu 7. Astana Zirvesi'nden yaklaşık bir ay önce 15-16 Haziran'da Kazakistan'ın başkenti Nur Sultan'da düzenlenen 18. Astana görüşmelerine de dik-

⁶ "İran Cumhurbaşkanı Reisi: Türkiye ve İran Arasında 30 Milyar Dolar Ticaret Hacmi Belirledik", *Anadolu Ajansı*, 19 Temmuz 2022.

Halep'in yeniden yapılanması

kat çekmek gerekir. Bu görüşmelerde de Suriye'nin sorunlarına yönelik önemli bir yol haritası çizilememiştir. Dolayısıyla Astana formatı, Suriye'de siyasi çözüme ulaşmak için çözümler sunma noktasında başarısız bir girişim izlenimi uyandırmaya başlamıştır. Öyle ki İran'ın, "Türkiye'nin endişelerini anlıyoruz" derken aynı zamanda Türkiye'ye karşı savaşmak üzere İran destekli milisleri sorunlu bölgelere sevk etmesi Astana'nın işlevselliğinin sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 7. Astana Zirvesi'nde "Astana garantörleri olarak Rusya ve İran'dan beklentimiz Türkiye'ye bu süreçte destek olmalarıdır" ifadelerini kullanması, Astana'nın gerçek misyonuna dönmesi için yapılan bir çağrı niteliğindedir. Fa-

kat İran'ın bu konudaki politikası, Astana ortaklarının kaygılarını anlamaktan uzak bir görüntü çizerken Suriye'de kendi çıkarlarını maksimize etmeye odaklanmış durumdadır. Bu hâliyle Astana formatında ısrar etmek yerine Türkiye'nin Rusya ile ikili diplomatik ilişkilere ağırlık vermesi, sonuca ulaşmak açısından daha realist bir yöntem olabilir.

İRAN, HALEP'TEKİ ÇIKARLARI İÇİN TEDİRGİN

Türkiye'nin yapacağı operasyonun kapsamı genel hatları ile çizilmiş olsa da bu hatlar operasyon esnasında esneyebilir. Nitekim, Tel Rifat'taki terör unsurları için bir tür lojistik üs görevi gören Nubul ve Zehra'nın Türkiye'nin operasyonundan etkilenmesi

muhtemeldir. Bu iki beldenin operasyonun etki alanı içinde olacağına dair şimdiki kadar herhangi bir somut işaret bulunmamaktadır. Fakat operasyonun başlamasıyla Nubul ve Zehra'dan Tel Rifat başta olmak üzere diğer cephelerdeki terör unsurlarına lojistik destek gitmeye devam ederse Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) operasyonun sınırlarını esnetmesi muhtemeldir. Tel Rifat ve Münbiç'e son dönemde çok sayıda İran destekli milisin konuşlanmış olması Nubul ve Zehra'dan bu bölgelere askerî ve lojistik desteğin gidebileceğini göstermektedir. Bu durum, Nubul ve Zehra'daki İran birliklerini de TSK'nın doğal hedefi hâline getirebilir. Bu senaryonun gerçekleşme ihtimali ise en çok İran'ın Halep'teki çıkarlarını etkileyecektir. Nitekim, Halep'in yeniden yapılanmasına yönelik İran'ın kamu ve özel sektörü birçok altyapı ve üstyapı yatırımı yapmıştır.

2012'den 2017'ye kadar yoğun sıcak çatışmalara sahne olan Halep'in nerdeyse tamamen tahrip olan elektrik altyapısı yeniden inşa için İranlı firmalara ihale edilmiştir. Eylül 2017'de Suriye Elektrik Bakanlığı ile İran Enerji Bakanlığı arasında yapılan anlaşmaya göre Halep'in elektrik ihtiyacı için beş adet 25 MW elektrik üretecek gazla çalışan enerji santrali kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca, iç savaş boyunca tahrip olan Halep Termik Santrali'nin onarımı da yine İranlı şirket olan MAPNA Grup'a verilmiştir. 155,6 milyon dolar tutarındaki bu ihale tamamlanma aşamasına gelmiştir. Şirket, Halep Termik Santrali'nin 200 MW enerji üretecek beşinci ünitesinin onarımını Ocak 2022'de tamamlamıştır. MAPNA Grup, Halep'in sadece elektrik alt-

yapısı ile ilgili değil aynı zamanda yenilenebilir enerji, demiryolu ulaşımı, petrol ve doğal gaz altyapısı ile ilgili de yatırımlar yapmaktadır.⁷ Altyapı yatırımlarının yanı sıra İranlı şirketlerin Halep'teki üstyapı yatırımlarına da büyük ilgisi vardır. Halep'in rejim tarafından geri alınmasından sonra İran destekli milisler muhalif halkın evlerine sistematik bir şekilde el koymuş ve Halep'in gayrimenkul sektöründe bir tür tekel oluşturmuştur.⁸ Bu durumu daha da ileri taşıyan İranlı özel şirketler, Halep'te yeni konutlar inşa etmek için yatırım yapmaya başlamıştır. İranlı şirketler, Şam ve Humus ile birlikte Halep'i de kapsayan üç vilayette toplam 30 bin konut inşası için yatırım yapmaktadır.⁹

2017'den itibaren İran'ın Halep'teki yatırımları artarak devam etmekle birlikte Tahran yönetimi için Halep'in elde tutulması yeniden yapılanma bağlamındaki ekonomik çıkarlarla sınırlı değildir. Irak'ta uzun yıllardır devam eden İran etkisi, Suriye'ye de taşınmış ve İran için Tahran'dan Doğu Akdeniz'e bir kara koridoru oluşturma fırsatı doğmuştur. Halep, İran'ın bu stratejik amacının kilit noktasında bulunmaktadır.¹⁰ Nitekim, yüzyıllardır Halep'te yaşayan Sünni popülasyon 2017'den itibaren bu bölgeden neredeyse tamamen çıkarılarak İdlib yönüne doğru sürülmüş ve İran destekli milis kuvvetler bu bölgedeki boşluğu doldurmaya başlamıştır. Milisler üzerinden Halep'teki nüfuzunu artıran İran, Tahran'dan Lazkiye'ye ulaşması muhtemel kara koridoru için en kritik eşiği aşmıştır. Yeniden yapılandırma ile Halep başta olmak üzere Suriye'nin stratejik bölgelerinde kök salmaya başlayan İran etkisi,

⁷ "Iran's MAPNA Group Rehabilitates Part of Power Plant in Syria's Aleppo", *Pars Today*, 30 June 2022.

⁸ "Syria: Ruling over Aleppo's Ruins", *International Crisis Group*, 9 May 2022.

⁹ "Russian and Iranian Economic Interests in Syria", *GCSP & OMRAN*, 7 February 2019.

¹⁰ "Russia's Influence Has Risen but Iran Is the Real Winner in Aleppo", *The Guardian*, 17 December 2016.

özellikle Rusya'nın Ukrayna krizi ile meşgul olduğu dönemde daha da artmıştır. Dolayısıyla, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyine yönelik olası operasyonları Tahran yönetiminin çıkarlarını maksimize etmesinin önündeki en büyük engel olarak görülmektedir.

İran, Halep'te kalıcı olabilmek için askerî ve sivil havalimanları dâhil vilayetin birçok stratejik noktasında milis kuvvetlerini artırmaktadır. Halep Uluslararası Havalimanı ve Neyrab Askerî Havaalanı'nın yanı sıra Halep'in doğusundaki Kuveyris Askerî Havaalanı'nda da İran destekli milisler varlık göstermektedir. İran destekli milisler Halep'in doğusunda ağırlıklı olarak bulunmakla birlikte vilayetin güneyinde de etkilerini artırmaktadır. Halep'in güneyinde İran destekli milislere ait bir askerî eğitim merkezi bulunmaktadır. Lübnan Hizbullahı, Liva el-Bakır ve 80. Tugay başta olmak üzere birçok İran destekli milis grup Halep'te varlık göstermektedir.¹¹ Dolayısıyla stratejik amaçlarına ulaşabilmek adına Tahran yönetimi Halep'te askerî ve ekonomik angajmanlarda bulunmaktadır. Bu durum, Halep'in idaresinin de büyük oranda İran'ın eline geçtiği bir süreci başlatmıştır. Halep'teki nere-

deyse tüm bölgelerde ve sektörlerde güçlü bir şekilde varlık gösteren ve etki alanını her geçen gün daha da genişleten İran, tüm bu çıkarlarını koruyabilme refleksiyle Suriye'nin kuzeyine icra edilecek yeni bir Türk operasyonunu tehdit olarak algılamaktadır.

SONUÇ

YPG'nin Suriye'nin kuzeyindeki faaliyetleri Türkiye'nin güvenliği açısından ciddi riskler barındırdığı için Ankara, yeni bir operasyon yapma noktasında kararlılık göstermektedir. Ankara, güvenlik endişelerini Astana'daki muhatapları başta olmak üzere uluslararası kamuoyu ile paylaşmıştır. Bu noktada Türkiye'nin muhtemel operasyonuna olumlu bakmayan güçler olsa da Tahran yönetiminin takındığı sert söylem ve üstü kapalı tehdit dili başka bir ülke tarafından gösterilmemiştir. Tahran'ın bu dili kullanmasının altında birçok sebep bulunabilir fakat en önemli sebep Halep'teki İran varlığının ve yatırımlarının tehlikeye gireceği endişesidir. Ankara ve Tahran arasında diyalog yolu açık olmakla birlikte Tahran yönetimi Ankara'nın güvenlik endişelerini göz ardı ederek Halep'teki maksimalist çıkarlarını daha da pekiştirme eğili-

Halep'teki neredeyse tüm bölgelerde ve sektörlerde güçlü bir şekilde varlık gösteren ve etki alanını her geçen gün daha da genişleten İran, tüm bu çıkarlarını koruyabilme refleksiyle Suriye'nin kuzeyine icra edilecek yeni bir Türk operasyonunu tehdit olarak algılamaktadır.

¹¹ "As Syrian Regime Touts Reopening, Iran Continues to Lurk at Aleppo Airport", *Al-Monitor*, 26 January 2021.

: Güvenlik endişesi söz konusu olduğunda Tahran'ın ne düşündüğünden bağımsız olarak Ankara'nın yeni bir harekât için düğmeye basmakta tereddüt etmeyeceği rahatlıkla söylenebilir. Öyle ki Suriye'nin kuzeyine yönelik şimdiye kadar icra edilen diğer dört operasyon, güvenlik endişeleri söz konusu olduğunda beşinci bir operasyonun da yapılabileceğini göstermektedir.

Türk ordusu Zeytin Dalı Operasyonu'nda.

mindedir. Bu durum, sahada varlık gösteren iki bölgesel aktör arasındaki diplomatik kanalları önemli ölçüde tahrip etmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Tahran'daki zirve münasebetiyle İran Dinî Lideri Ali Hamaney ile yapmış olduğu görüşmenin ardından verilen mesajlar Tahran'ın Suriye'nin kuzeyine yönelik yeni bir Türk operasyonuna karşı tutumunu net bir şekilde göstermiştir. Türkiye'nin bu operasyonu yapma konusundaki kararlılığı ise yine aynı zirvenin sonuç bildirgesinde cumhurbaşkanı tarafından vurgulanmıştır.

Diplomatik hamleler dışında İran, Suriye'de desteklediği milis unsurların Suriye'nin muhtemel operasyon bölgelerine doğru intikal etmesine büyük önem vermiştir. Masada verilen gözdağının sahada yansımaları

olduğunu göstermek ve Türkiye'nin ani bir harekâtına karşı hazır olmak için İran destekli milisler sahada yoğun bir mobilizasyon sürecine girmiştir. Tel Rifat ve Münbiç hatlarında artan İran destekli milislerin askerî teçhizat ve gıda gibi gereksinimlerini karşılayabilmek adına Halep'in Şii beldeleri Nubul ve Zehra İran tarafından lojistik üs olarak kullanılmaktadır. Kuzeye yönelen milis varlığı için bu beldeler önemli bir misyona sahip olsa da Nubul ve Zehra'nın Türkiye karşıtı saldırılarda aktif olarak kullanılmaya devam etmesi TSK'nın dikkatini bu yöne çevirmesine sebep olabilir. Nubul ve Zehra'da konuşlu milis varlıklarının hedef alınması ve bu beldelerin İran kontrolünden çıkması ihtimali ise İran'ın Halep'teki geniş ölçekli çıkarlarını tehlikeye sokacağı için Tahran yönetimi bu

operasyonun yapılamaması için diplomatik ve askerî enstrümanlarını kullanmaktadır. Fakat, tüm bu çabaların Türkiye'nin operasyonunu engelleyebileceğini söylemek pek de mümkün gözükmemektedir. Nitekim, yeni bir operasyon için Ankara'nın motivasyonu sınırlarında oluşan güvenlik endişesini bertaraf etmekten Tahran'ın motivasyonu ise maksimalist çıkarlarından ödün vermemek-

tir. Güvenlik endişesi söz konusu olduğunda Tahran'ın ne düşündüğünden bağımsız olarak Ankara'nın yeni bir harekât için düğmeye basmakta tereddüt etmeyeceği rahatlıkla söylenebilir. Öyle ki Suriye'nin kuzeyine yönelik şimdiye kadar icra edilen diğer dört operasyon, güvenlik endişeleri söz konusu olduğunda beşinci bir operasyonun da yapılabileceğini göstermektedir.

Hamza Haşıl

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Tarih ve Sosyoloji Bölümlerinden 2015 yılında mezun olmuştur. Kuveyt Hükümet Bursu'nu kazanarak gittiği Kuveyt Üniversitesi Filoloji Merkezinde 2015-2016 yılları arasında Arapça eğitimi almıştır. ODTÜ Orta Doğu Araştırmaları bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesinde doktora eğitimine devam etmektedir. Ortadoğu'da devlet inşası ve Doğu Afrika-Kızıldeniz jeopolitiği üzerine araştırmalar yapan Haşıl, 2011 ayaklanmaları sonrası Suriye iç savaşı ile yakından ilgilenmektedir. Haziran 2018'den bu yana ORSAM Levant Çalışmaları Koordinatörlüğünde araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Haşıl, Türkiye'de ulusal televizyon kanallarında yorumcu olarak yer almaktadır. İleri düzeyde İngilizce, orta düzeyde Arapça ve başlangıç düzeyinde Farsça ve Fransızca bilmektedir.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2022

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)